

УДК 378.04:140.8]:37.035.39
DOI 10.33989/2519-8254.2023.13.289945
ORCID 0000-0002-8822-9517
ORCID 0000-0001-5345-1364

РОЗВИТОК ЕТНОКУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТА ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК

Віктор Стрельников,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філософії і економіки освіти,
Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського;

Володимир Виткалов,

кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри культурології і музеєзнавства,
Рівненський державний гуманітарний університет.

Авторами досліджено розвиток етнокультурного компонента діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей у процесі навчальних практик. У сучасних умовах багатоетнічної взаємодії у соціумі набуття етнокультурного компонента в процесі навчальних практик визначено важливою умовою підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей. В умовах війни, коли багато педагогів виїхали за кордон, та в умовах розширення міжнародної співпраці, коли зарубіжні партнери допомагають Україні боротися з агресором, етнокультурна компетентність сприяє налагодженню нових продуктивних форм партнерської взаємодії та ділових стосунків. Етнокультурний компонент діяльності фахівця-гуманітарія з людьми інших національностей забезпечує краще розуміння їхніх культурних потреб, розвиток здатності до взаємодії і співпраці з ними. Педагогу-гуманітарію важливо не лише освоїти мову, культуру, світосприйняття, психологічні особливості інших народів, не лише переймати чужий досвід, а й поширювати свій на основі власної української ідентичності. Сформованість етнокультурного компонента діяльності дозволить фахівцям гуманітарних спеціальностей виявляти особливості світосприйняття, поведінки й діяльності представників інших народів, зумовлених їхньою традиційною культурою. Етнокультурний компонент діяльності фахівця гуманітарних спеціальностей дасть змогу йому ефективно впливати і здійснювати профілактику негативних проявів етнічної культури молоді; такий компонент діяльності фахівців-гуманітаріїв є важливим складником професійної співпраці із зарубіжними партнерами й мігрантами.

У статті доведено, що розвиток етнокультурного компонента діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей в процесі навчальних практик є необхідним елементом їхнього подальшого професійного розвитку. Важливо в процесі навчальних практик фахівців гуманітарних спеціальностей розвивати практичні вміння, пов'язані з психологією різних етносів, етнічними культурами й релігіями світу, міжкультурною комунікацією, національною свідомістю, етнічною толерантністю, ідентичністю, національним державотворенням.

Для забезпечення якісної підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей і набуття ними необхідного етнокультурного компонента в їхній майбутній діяльності авторами пропонується запровадження в освітні програми підготовки фахівців цих спеціальностей різноманітних навчальних практик, а також навчальних дисциплін «Сучасна регіональна культурна практика» і «Народна художня культура».

Розглянуто можливості технологій організації етнокультурної практики (зокрема: етнографічних експедицій до місць компактного проживання різних етносів та збір

народознавчого матеріалу; самостійної роботи щодо планування етнокультурної роботи в закладах освіти та культури; підготовки доповідей на міні-конференціях; здійснення пошуково-етнографічної роботи; засідання наукового гуртка) та практичних технологій етнокультурної діяльності (зокрема: участі майбутніх фахівців гуманітарних спеціальностей у фольклорних гуртках; залучення до наукової діяльності, участі у конкурсах-захистах наукових робіт; ознайомлення з методиками запису фольклору, регіональних побутових традицій, обрядів; участі в етноколективах і фольклорних ансамблях; залучення до етновечорів та фольклорних дійств; самостійної пошуково-етнографічної діяльності; дослідження особливостей української вишивки свого краю; запису легенд та повір'їв про працю; збору колекції старовинних господарсько-побутових речей; вивчення маловідомих трудових звичаїв та обрядів конкретного етносу; систематизація народної гумористичної творчості) тощо.

Ключові слова: *фахівці гуманітарних спеціальностей, етнокультурна підготовка, етнічна культура, етнокультурний компонент діяльності.*

Постановка проблеми. В умовах війни, стрімких кардинальних змін розвитку соціуму виникає потреба якісної і швидкої адаптації фахівця з вищою освітою до змінних умов і професійної діяльності, націленої на врахування актуалізованих додаткових обставин і чинників. З'являється потреба в інноваційних підходах до підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей, зміни її спрямованості, мети, змісту, технологій означеної підготовки. Важливим для успішної професійної діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей стає володіння її етнокультурним компонентом, що сприятиме вирішенню складних професійних завдань у нових невизначених умовах.

Нині найважливішою метою соціуму стає вирішення суперечностей у сфері спільного буття етносів, розвитку національних культур, збагачення соціокультурного простору, розвитку свободи індивідуальної траєкторії особистості. Етнонаціональна політика держав має ґрунтуватися на цінностях національних культур, які є об'єднувальними для загальнонаціонального і специфічного для етносу, національного й загальнолюдського, регіонального й місцевого. Реалізація вирішення означених суперечностей у ході практичної діяльності є неможливою без гармонії національних і загальних цивілізаційних цінностей.

Завдяки етнокультурному вихованню відбувається засвоєння людиною зразків і цінностей національної культури, соціального і культурно-історичного досвіду своєї країни, формується почуття приналежності й поваги до рідної землі. Засобами етнокультурного виховання внутрішній світ людини перетворюється у визначальну рушійну силу розвитку духовності особистості, стає визначальним чинником діяльності і поведінки людини, основою її життєвої й громадянської позиції, ціннісних орієнтацій тощо.

Оскільки сучасність характеризується розширенням міжнародної взаємодії, інтенсифікацією процесів глобалізації, поліетнічності, завданням фахівців гуманітарних спеціальностей є сприяння недопущенню і нейтралізації міжнаціональних конфліктних ситуацій, кризових явищ в міжетнічних середовищах, сприяти вирішенню проблем біженців і внутрішньо переміщених осіб, створенню умов для мирної життєдіяльності усіх етнічних груп населення. Фахівці гуманітарних спеціальностей мають сприяти міжетнічній комунікації, у власній професійній діяльності і враховувати етнічний чинник. Ці завдання можуть реалізуватися фахівцями гуманітарних спеціальностей шляхом розвитку етнокультурного компонента й етнічної толерантності у їхній професійній діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми розвитку етнокультурного складника у діяльності фахівців у процесі навчальних практик, показує увагу до неї у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях. Так, зокрема, з'ясовані: методичні засади формування і розвитку етнокультурної компетентності, її механізми,

функції, рівні (Березюк, 2015); етнокультурна спрямованість виховання у вищій школі в контексті Болонського процесу (Будник, 2011); етнокультурна компетентність як складний багатовимірний процес якісних змін у моральній, естетичній, пізнавальній, емоційній сферах особистості фахівця (О. Семеног); основні напрями формування етнокультурної компетентності як чинника європеїзації України (Нечай-Велкова, 2020); етнокультурна компетентність як новоутворення на поліетнічній основі етнічної картини світу фахівця (Цяо Цжи, 2016); компетентісно-технологічні основи етнокультурної підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей (Чечотка, 2023). Загалом складники, сутність, структуру, деякі особливості формування і розвитку етнокультурної компетентності у фахівців певних професійних груп досліджувалися у вітчизняній науці О. Березюк (Березюк, 2015); О. Будник (Будник, 2011); В. Грицанюк (Логвіненко, & Грицанюк, 2019); О. Гуренко; В. Євтух (Євтух, 2012); Л. Королюк, Л. Лебедик (Королюк, & Лебедик, 2019); Н. Лисенко; Л. Маєвська (Маєвська, 2007), В. Нечай-Велкова (Нечай-Велкова, 2020); Н. Онищенко; Н. Сідельник; С. Слабінська (Слабінська, 2010); Т. Соколенко; Л. Соляр (Соляр, 2017); С. Стрельбицька; П. Фриз; А. Чечотка (Чечотка, 2023) та ін.

Не зважаючи на значну кількість досліджень, феномен етнокультурного компонента залишається недостатньо дослідженим у контексті підготовки до професійної діяльності в процесі навчальних практик фахівців гуманітарних спеціальностей. Важливо дослідити значення етнокультурного компонента в професійній діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей, виділити й охарактеризувати напрями їхньої діяльності, ефективна реалізація яких неможлива без практичних складників етнокультурного компонента дослідити механізми розвитку етнокультурного компонента в процесі навчальних практик як необхідного елемента ефективної професійної підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей.

Метою статті є розкриття можливостей розвитку етнокультурного компонента діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей у процесі навчальних практик.

Виклад основного матеріалу дослідження. У попередній публікації в журналі «Українська професійна освіта» (Стрельніков, 2022а) ми керувалися визначенням науковцями (Маєвська, 2007) етнокультурної компетентності як ступеню вияву фахівцем знань, умінь і навичок, що дають змогу особистості належно оцінювати специфіку й умови взаємодії з представниками інших етносів, знаходити з ними адекватні форми взаємодії і співробітництва з метою підтримання взаємної довіри й атмосфери взаєморозуміння. Розвиток етнокультурного компонента діяльності фахівця гуманітарних спеціальностей в процесі навчальних практик дасть змогу правильно зрозуміти особливості національних культур, толерантно і з повагою взаємодіяти з особами інших етнічних спільнот, враховувати особливості їх релігії, національного характеру, етикету, культури, традиційного способу життєдіяльності.

У професійній діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей на основі проведених нами попередніх досліджень (Стрельніков, Бухун, 2021; Стрельніков, 2022а; Стрельніков, 2022b) виділимо деякі аспекти ділових стосунків із закордонними колегами, пов'язані з міжетнічним компонентом діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей у гуманітарній сфері:

- протидія війсьній агресії в Україні;
- фізична і соціальна реабілітація військовослужбовців;
- протидія торгівлі людьми, насильство в сім'ї і соціумі;
- відповідальне батьківство;
- захист прав дітей;
- вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб, мігрантів;
- обмін досвідом вирішення гуманітарних питань;
- проведення спільних наукових соціологічних досліджень соціальних і гуманітарних проблем тощо.

Фахівцю гуманітарної сфери в процесі навчальних практик важливо розвивати в себе:

- знання особливостей національних характерів етносів, зумовлених етнічно способами комунікації й міжособистісної взаємодії, манери поведінки іноземців, специфіки способу їхнього буденного життя, здатність правильно інтерпретувати ці особливості;

- уміння долати труднощі взаємодії і комунікації, створювати сприятливу психологічну атмосферу, яка необхідна для досягнення позитивних результатів;

- уміння професійно відгукуватися на дії, запити, поведінку людей, за потреби вибирати такі способи взаємодії, які враховують етнічні особливості учасників міжнародної співпраці (Логвиненко, & Грицанюк, 2019);

- уміння володіння професійною проблематикою;

- знання міжнародних нормативно-правових актів у гуманітарній галузі;

- уміння налагоджувати продуктивні форми взаємодії, підтримувати з іноземними колегами ефективні партнерські відносини, приймати консенсусні рішення, узгоджувати різні позиції тощо (Стрельников, 2022);

- навички професійного орієнтування в системі стереотипів, етнічних норм, традицій, етнопсихологічних рис характеру, особливостях світосприйняття іноземцями.

Як відзначають науковці (Слабінська, 2010), сформований етнокультурний компонент у професійній діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей сприяє:

- кращому розумінню запитів людей іншого етнічного походження і взаємодії з ними;

- усвідомленню фахівцями гуманітарних спеціальностей того, що традиційна культура життєдіяльності інших етносів, їх норми далеко не завжди відповідають прийнятним у рідному соціумі, можуть вступати з ними в дисонанс (для прикладу – суворе поводження, насильство у сім'ї; обмеження свободи; невиконання батьківських обов'язків; примус до здійснення ритуалів чи культів);

- недопущенню толерантного ставлення або поблажливості до дій, які принижують честь і гідність людини, інтереси особистості;

- появі професійних навичок розуміння й розпізнавання порушень загальнолюдських цінностей;

- запобіганню і протидії негативним актам поведінки;

- професійному здійсненню профілактики.

На основі теоретичного аналізу навчальних планів і програм підготовки фахівців спеціальностей гуманітарної галузі з'ясовано, якими є програмні результати їхнього навчання. Так, у результаті вивчення дисципліни «Народна художня культура» здобувач освіти має:

- знати специфічність та взаємозв'язок між історичними, культурними, економічними, політичними, правовими, етичними, естетичними та соціальними процесами;

- розуміти проблематику культурології в контексті сучасних досліджень української і зарубіжної культури, її історіографії та визначення оцінок соціокультурної ситуації в Україні і шляхів подальшого розвитку сучасної культури;

- знати основні методологічні парадигми вивчення народної художньої культури;

- знати класифікацію народної художньої культури за жанрами та видами;

- розуміти роль історії у культуротворчих процесах;

- знати шляхи становлення, характерні ознаки, сучасний стан та перспективи розвитку цього явища;

- уміти володіти термінологічним апаратом дисципліни;

- уміти застосовувати знання з курсу у професійній діяльності;

- досліджувати культурні феномени та процеси їх трансформації в контексті теоретико-методологічного апарату сучасної культурології;

- аналізувати й узагальнювати історичний матеріал у певній системі, оцінювати найважливіші події та явища української історії і культури у контексті зарубіжної культури і цивілізації;

– виявляти специфіку історичного етапу в межах певного культурного феномену;
– визначати проблематику аксіології культурних форм у просторі народної художньої та сучасної культури;

– уміти пояснювати перспективи, позитивні та негативні тенденції становлення та розвитку певного культурного феномену (Виткалов С.В., Виткалов В.Г., 2023).

Як уже доведено науковцями (Цяо Цжи, 2016), розвиток етнокультурного компонента діяльності є необхідним елементом професійної підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей, зокрема і в процесі навчальних практик і передбачає комплексне засвоєння основних компонентів означеної діяльності:

– когнітивного – знання традицій, культурних цінностей, психології певного етносу, особливостей його світогляду, побуту, релігії;

– аксіологічного – ціннісне ставлення представників етносу до етнокультури;

– збережувально-перетворювального – передача культурного досвіду і готовність на основі набутих знань до відтворення цих традицій;

– мотиваційного – прагнення до освоєння, збереження і збагачення традицій власного етносу;

– комунікативного – є здатністю особистості до діалогу з представниками свого та інших етносів на засадах толерантності, взаєморозуміння, взаємоповаги;

– рефлексивного – готовність особистості до оцінки себе як представника свого етносу та ставлення до культурних традицій інших етносів;

– естетичного – причетність людини до мистецьких традицій певного етносу.

Вважаємо, що у процесі професійної підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей важливо забезпечити:

– володіння фахівцями гуманітарних спеціальностей системними знаннями про матеріальну і духовну культуру, психологію свого народу, інших етносів (особливо тих, які проживають на території України);

– орієнтування у сучасних етнічних, міграційних процесах;

– розвиток національної свідомості;

– прагнення зберігати, популяризувати і передавати надбання своєї культури;

– здатність до міжкультурної комунікації;

– формування і розвиток етнічної толерантності;

– формування і розвиток неупередженого ставлення до представників іншого етносу;

– вміння добирати способи професійної взаємодії, які відповідають етнічній специфіці людини (Стрельников, 2022).

Таким чином, розвиток етнокультурного компонента в процесі навчальних практик є необхідним елементом діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей. Забезпечення такого розвитку можливе через запровадження в освітній процес фахівців гуманітарних спеціальностей навчальних практик на яких реалізуються їхні знання етнічних культур і релігій світу, міжкультурної комунікації, психології різних етносів, етнічної толерантності, національної свідомості, ідентичності, національного державотворення.

Реалізувати це завдання пропонуємо через запровадження в навчальні плани підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей навчальних дисциплін «Народна художня культура», «Сучасна регіональна культурна практика» (С. Виткалов, & В. Виткалов, 2023) і відповідних навчальних практик. Так, у навчальній дисципліні «Сучасна регіональна культурна практика» майбутні фахівці гуманітарних спеціальностей оволодівають методами навчальної роботи, практичними заняттями, самостійною й індивідуальною роботою як складниками вивчення історико-культурного процесу. У навчальній дисципліні регіональна культурна практика розглядається як важливий чинник презентації регіону в контексті духовного потенціалу держави.

Оволодінню майбутніми фахівцями гуманітарних спеціальностей системними знаннями про матеріальну, духовну культуру, світосприйняття і психологію свого народу сприяє вивчення тем:

- Пам'ятки архітектури (замки, монастирі, церкви) краю в системі туристичної діяльності.
  - Інформаційний потенціал регіону: радіо-теле-простір, його культурологічний ефект і тематичне спрямування.
  - Музейний, клубний потенціал регіону. Вплив територіальних громад на практику її організації.
  - Бібліотечна мережа.
  - Світовий культурний простір і Україна. Його роль у мотиваційному складнику українського соціуму.
  - Регіональний потенціал галузі у протидії інокультурній експансії. Міжрегіональні і між культурні контакти в умовах військового протистояння.
  - Народна художня творчість на регіональному рівні. Її структура. Роль обласних центрів народної творчості у її підтримці та стимулюванні.
  - Нові форми культурної діяльності як спротив російській військовій та культурній агресії. Волонтерство як культурний феномен України у критичних ситуаціях національної історії. Характеристика його основних форм, напрямів та постатей.
  - Потенційні можливості регіональної культурної сфери в позиціонуванні країни в європейському інформаційному просторі (С. Виткалов, & В. Виткалов, 2023).
- До технологій організації етнокультурної практики науковці (Будник, 2011) відносять:
- етнографічні експедиції в місця компактного проживання різних етнографічних груп (гуцулів, бойків, лемків, подолян тощо) задля збору народознавчого матеріалу;
  - самостійну роботу майбутніх фахівців у плануванні етнокультурної роботи в закладах освіти та культури;
  - підготовку доповідей до міні-конференцій;
  - здійснення пошуково-етнографічної роботи;
  - створення наукового гуртка, що має метою систематизацію народознавчого матеріалу.
- До практичних технологій етнокультурної діяльності науковці (Соляр, 2017; Чечотка, 2023) відносять:
- участь майбутніх фахівців гуманітарних спеціальностей у фольклорних гуртках, де вони працюють над науково-дослідницьким матеріалом, залучаються до наукової діяльності, беруть участь у конкурсах-захистах наукових робіт; метою фольклорних гуртків є ознайомлення з методиками запису фольклору, регіональних побутових традицій, обрядів;
  - участь в етноколективах і фольклорних ансамблях, які відрізняються своїм пісенним або танцювальним репертуаром, а також народним українським костюмом, його етнічними ознаками збагачує майбутніх фахівців гуманітарних спеціальностей знаннями різновидів жіночих прикрас, матеріалів для їх виготовлення, жіночих і чоловічих зачісок, головних уборів, взуття;
  - етновечори та фольклорні дійства, які уможливають ознайомлення майбутніх фахівців гуманітарних спеціальностей із витоками національної культури, поглиблення та розширення культурних знань;
  - самостійна пошуково-етнографічна діяльність;
  - завдання дослідження особливостей української вишивки свого краю;
  - запис легенд та повір'їв про працю, пов'язану з народними ремеслами та промислами, визначення їхнього місця у змісті фахової освіти;
  - збір колекції старовинних господарсько-побутових речей (посуд, рідкісні знаряддя праці, побутове приладдя, декоративні вироби) та здійснення історико-краєзнавчого аналізу;
  - вивчення маловідомих трудових звичаїв та обрядів конкретного етносу, визначення їхніх функцій у вихованні дітей;

– систематизація народної гумористичної творчості (пісні, вірші, анекдоти, примовлянки) та аналіз їхнього етнопедагогічного впливу (Чечотка, 2023).

Означені практичні технології етнокультурної діяльності сприятимуть якісній підготовці в процесі навчальних практик фахівців гуманітарних спеціальностей і набуттю випускниками відповідного етнокультурного компонента діяльності.

Із проведеного дослідження зробимо **висновок** про зростання в сучасних умовах воєнної агресії в Україні значення етнокультурного компонента в практиці діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей. Якісна підготовка фахівців гуманітарних спеціальностей і набуття ними необхідного етнокультурного компонента в їхній майбутній діяльності забезпечується запровадженням в освітні програми підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей різноманітних навчальних практик, навчальних дисциплін «Сучасна регіональна культурна практика», «Народна художня культура», тощо.

Набуваючи в процесі навчальних практик етнокультурні знання як складник етнокультурного компонента діяльності, пов'язаний із культурою, життєдіяльністю, традиціями, нормами, цінностями своєї та інших національних культур, фахівці гуманітарних спеціальностей зможуть у професійній діяльності ефективно взаємодіяти з представниками інших етносів, налагоджувати ділові стосунки, продуктивні форми взаємодії, приймати спільні консенсусні рішення.

Перспективи подальших досліджень з проблематики розвитку етнокультурного компонента діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей можуть полягати у розкритті потенціалу конкретних навчальних практик і дисциплін, технологій і форм занять щодо розвитку в ході практик етнокультурного компонента діяльності фахівців гуманітарних спеціальностей та визначення рівня означеного потенціалу шляхом емпіричного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

- Березюк, О. С. (2015). Формування етнокультурної компетентності особистості в системі професійного навчання. В кн. *Проблеми освіти* (Вип. 85, с. 37-41). Київ.
- Будник, О. Б. (2011). Етнокультурна спрямованість виховання у вищій школі в контексті Болонського процесу. *Науковий вісник ЛНУ ветеринарної медицини та біотехнологій*, 13, 3(49), 54-61.
- Виткалов, С. В., Виткалов, В. Г. (2023). *Сучасна регіональна культурна практика*. Рівне: РДГУ.
- Євтух, В. Б. (2012). *Етнічність*: енциклопедичний довідник. Київ: Фенікс.
- Королюк, Л. С., Лебедик, Л. В. (2019). Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців до міжкультурної комунікації. В кн. *Збірник наукових статей магістрів. Факультет товарознавства, торгівлі та маркетингу. Факультет харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу* (с. 360-366). Полтава: ПУЕТ. Взято з <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9152>.
- Логвиненко, В. М., Грицанюк, В. В. (2019). Етнокультурна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи в контексті сучасних вимог до освітнього процесу. *Інноваційна педагогіка*, 19 (3), 106-109.
- Маєвська, Л. М. (2007). *Етнокультурологія*: словник-довідник. Житомир: ЖДУ.
- Нечай-Велкова, В. К. (2020). Основні напрями формування етнокультурної компетентності як чинника європеїзації України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 68 (2), 82-85.
- Слабінська, С. В. (2010). *Соціокультурна інтеграція та адаптація мігрантів у сучасній Україні*. (Автореф. дис. канд. наук). Київ.
- Соляр, Л. (2017). Програма формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічний дискурс*, 22, 153-158.
- Стрельніков, В. (2022а). Етнокультурний компонент діяльності фахівців гуманітарної галузі. *Українська професійна освіта*, 11, 150-156. Взято з <http://ufernpu.pnpu.edu.ua/article/view/275578/270726>.

- Стрельніков, В. Ю. (2022b). Особистісний розвиток фахівця з економіки засобами гуманітарних наук. В кн. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях*: зб. матеріалів XX Міжнар. наук.-практ. конф. Одеського національного економічного університету (с. 22-24). Одеса: ОНЕУ.
- Стрельніков, В., Бухун, А. (2021). Розвиток громадянської культури фахівців у закладах неперервної освіти. *Українська професійна освіта*, 9/10, 184-192.
- Цяо Цжи. (2016). Сутність етнокультурної компетентності: теоретичний аспект. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 20 (2), 297-306.
- Чечотка, А. О. (2023). Компетентнісно-технологічні основи етнокультурної підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей. *Імідж сучасного педагога*, 4 (211), 29-34.

REFERENCES

- Berezyuk, O. S. (2015). Formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti osobystosti v systemi profesiinoho navchannia. [Formation of ethnocultural competence of the individual in the professional training system]. In *Problemy osvity [Problems of education]* (Vol. 85, pp. 37-41). Kyiv [in Ukrainian].
- Budnyk, O. B. (2011). Etnokulturna spriamovanist vykhovannia u vyshchii shkoli v konteksti Bolonskoho protsesu [Ethnocultural orientation of education in higher education in the context of the Bologna process]. *Naukovyi visnyk LNU veterynarnoi medytsyny ta biotekhnologii [Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies]*, 13, 3(49), 54-61 [in Ukrainian].
- Vytkalov, S. V., & Vytkalov, V. H. *Suchasna rehionalna kulturna praktyka [Modern regional cultural practice]*. Rivne: RDHU [in Ukrainian].
- Maievska, L. M. (2007). *Etnokulturolohiia [Ethnocultural studies]: slovnyk-dovidnyk*. Zhytomyr: ZhDU [in Ukrainian].
- Yevtukh, V. B. (2012). *Etnichnist [Ethnicity]: entsyklopedychnyi dovidnyk*. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
- Koroliuk, L. S., & Lebedyk, L. V. (2019). Pedagogichni umovy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv do mizhkulturnoi komunikatsii [Pedagogical conditions for training future specialists in intercultural communication]. In *Zbirnyk naukovykh statei mahistriv. Fakultet tovaroznavstva, torhivli ta marketynhu. Fakultet kharchovykh tekhnologii, hotelno-restorannoho ta turystychnoho biznesu [Zbirnyk naukovykh statei mahistriv. Fakultet tovaroznavstva, torhivli ta marketynhu. Fakultet kharchovykh tekhnologii, hotelno-restorannoho and turystychnoho biznesu]* (pp. 360-366). Poltava: PUET. Retrieved from <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9152> [in Ukrainian].
- Lohvynenko, V. M., & Hrytsaniuk, V. V. (2019). Etnokulturna kompetentnist maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoi roboty v konteksti suchasnykh vymoh do osvitnoho protsesu [Ethnocultural competence of future social work specialists in the context of modern requirements for the educational process]. *Innovative pedagogy*, 19 (3), 106-109 [in Ukrainian].
- Nechai-Velkova, V. K. (2020). Osnovni napriamy formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti yak chynnyka yevropeizatsii Ukrainy [The main directions of the formation of ethnocultural competence as a factor of the Europeanization of Ukraine]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of creative personality formation in higher and general academic schools]*, 68, 2, 82-85 [in Ukrainian].
- Slabinska, S. V. (2010). *Sotsiokulturna intehratsiia ta adaptatsiia mihrantiv u suchasni Ukraini [Sociocultural integration and adaptation of migrants in modern Ukraine]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
- Soliar, L. (2017). Prohrama formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [The program of formation of ethnocultural competence of future

- music teachers]. *Pedahohichnyi dyskurs [Pedagogical Discourse]*, 22, 153-158 [in Ukrainian].
- Strelnikov, V., & Bukhun, A. (2021). Rozvytok hromadianskoi kultury fakhivtsiv u zakladakh neperervnoi osvity [Development of civil culture of specialists in institutions of continuous education]. *Ukrainska profesiina osvita [Ukrainian professional education]*, 9/10, 184-192.
- Strelnikov, V. (2022). Etnokulturnyi komponent diialnosti fakhivtsiv humanitarnoi haluzi [Ethno-cultural component of activities of humanitarian specialists]. *Ukrayinska profesiina osvita. Ukrainska profesiina osvita [Ukrainian professional education]*, 11, 150-156. Retrieved from <http://upepnpu.pnpu.edu.ua/article/view/275578/270726> [in Ukrainian].
- Strelnikov, V. Yu. (2022). Osobystisnyi rozvytok fakhivtsia z ekonomiky zasobamy humanitarnykh nauk [Personal development of an economics specialist by means of humanities]. In *Naukovi problemy hospodariuvannia na makro-, mezo- ta mikroekonomichnomu rivniakh [Scientific problems of management at the macro-, meso- and microeconomic levels]: proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 22-24). Odesa: ONEU. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/18900> [in Ukrainian].
- Tsiao Tszhy (2016). Sutnist etnokulturnoi kompetentnosti: teoretychnyi aspekt [The essence of ethnocultural competence: theoretical aspect]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi [Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education]*, 20 (2), 297-306 [in Ukrainian].
- Chechotka, A. O. (2023). Kompetentnisno-tekhnologichni osnovy etnokulturnoi pidhotovky fakhivtsiv humanitarnykh spetsialnostei [Competence-technological foundations of ethno-cultural training of specialists in humanitarian specialties]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [Image of the Modern Pedagogue]*, 4 (211), 29-34 [in Ukrainian].

ETHNO-CULTURAL COMPONENT DEVELOPMENT OF THE ACTIVITIES OF SPECIALISTS IN HUMANITARIAN SPECIALTIES IN THE PROCESS OF EDUCATIONAL PRACTICES

Viktor Strelnikov,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Philosophy and Economics of Education;

Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuing Education, Ukraine;

Volodymyr Vytkalov,

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,

Head of the Department of Cultural and Museum Studies;

Rivne State Humanitarian University.

The authors investigate the development of the ethno-cultural component of the activities of specialists in humanitarian specialties in the process of educational practices. In modern conditions of multi-ethnic interaction in society, the acquisition of an ethno-cultural component in the process of educational practices is an important condition for training specialists in humanitarian specialties. In the conditions of war, when many teachers went abroad, and in the conditions of expansion of international cooperation, when foreign partners helped Ukraine to fight against the aggressor, ethno-cultural competence helped to establish new productive forms of partnership interaction and business relations. The ethno-cultural component of the activities of a humanitarian specialist with people of other nationalities contributes to a better understanding of their cultural needs and the development of the ability to interact and cooperate with them. It is important for a humanitarian teacher not only to master the language, culture, worldview, and psychological characteristics of other peoples, not only to adopt other

people's experiences but also to spread his own based on his own Ukrainian identity. The formation of the ethno-cultural component of activity will allow specialists in humanitarian specialties to reveal the peculiarities of the worldview, behavior, and activities of representatives of other peoples determined by their traditional culture. The ethno-cultural component of the activities of a specialist in humanitarian specialties will enable him to effectively influence and prevent negative manifestations of the ethnic culture of young people. The ethno-cultural component of the activities of humanitarian specialists is a crucial component of professional activities with foreign partners and migrants.

The article proves that the development of the ethno-cultural component of the activity of specialists in humanitarian specialties in the process of educational practices is a necessary element of their further professional activity. It is significant to develop practical skills related to the psychology of different ethnic groups, ethnic cultures, and religions of the world, intercultural communication, national consciousness, ethnic tolerance, identity, and national state-building during the educational practices of specialists in humanitarian specialties.

To ensure the high-quality training of specialists in humanitarian specialties and their acquisition of the necessary ethno-cultural component in their future activities, the authors suggest the introduction of various educational practices, as well as the educational disciplines «Modern Regional Cultural Practice» and «Folk Artistic Culture» into the educational programs of training specialists in humanitarian specialties.

The possibilities of technologies for the organization of ethno-cultural practice are considered (in particular: ethnographic expeditions to the places of compact residence of various ethnic groups and the collection of ethnographic material; independent work on the planning of ethno-cultural work in educational and cultural institutions; preparation of reports at mini-conferences; conducting research and ethnographic work; scientific circle) and practical technologies of ethno-cultural activity (in particular: participation of future specialists in humanitarian specialties in folklore groups; involvement in scientific activities, participation in contests and defenses of scientific works; familiarization with methods of recording folklore, regional household traditions, rituals; participation in ethno collectives and folklore ensembles; involvement to ethno-evenings and folklore events; independent research and ethnographic activities; researching the peculiarities of Ukrainian embroidery in one's region; recording legends and beliefs about work; gathering a collection of ancient household and household items; studying little-known labor customs and rites of a particular ethnic group; systematization of folk humorous creativity, etc.).

Keywords: specialists in humanitarian specialties, ethno-cultural training, ethnic culture, ethno-cultural component of activity.

Надійшла до редакції 19.05.2023 р.